

2013, l'Any Vicent Andrés Estellés. Com a homenatge al poeta Vicent Andrés Estellés, en el vintè aniversari de la seua mort (nascut a Burjassot, l'any 1924, va morir a València, el 27 de març de 1993), nombroses entitats, civils i institucionals del país van proclamar el 2013 Any Estellés i a fe que el van celebrar mitjançant un seguit de programacions abundants i de qualitat remarcable, a través de manifestacions de format força divers. Precisament, el tret més rellevant de l'Any Estellés ha estat l'ampli ressò que ha tingut arreu de la geografia valenciana i alhora la confluència de diverses sensibilitats del valencianisme en aquesta commemoració. En efecte, des de sectors militants del sobiranisme catalanista fins a nombrosos Ajuntaments —a més del fet sorprenent de la diputació de València— fins al conjunt de l'espectre de la considerada esquerra política, el gruix del món associatiu valencià va fer de l'Any Estellés una celebració sense precedents, la qual testimonia el grau de popularitat que manté, als vint anys de la seua desaparició, l'escriptor de Burjassot, fill del forner. Tot i això, el poeta del poble tampoc no va poder estalviar-se de la controvèrsia i àdhuc de certs atacs barroers. En aquest sentit, recordem que, mentre l'oposició parlamentària demanava a les Corts valencianes la declaració institucional de 2013, Any Estellés, el Grup parlamentari Popular s'hi oposà sense concessions (amb una actitud que fou blasmada per sectària) i l'estàtua del poeta al seu poble era blanc de diversos atacs vandàlics de l'espanyolisme intransigent.

Els actes commemoratius començaren al febrer, a Alacant, amb la X Nit d'Escola Valenciana (EV) —esdevinguda en aquesta ocasió Nit Estellés—, organitzada per la Cívica, en els seus 25 anys; fou una vetllada esplèndida, compartida per unes set-centes persones, durant la qual, a més, foren presentades les Trobades d'EV 2013, dedicades també al poeta de Burjassot. A més, EV va constituir la pròpia Comissió Estellés i va habilitar al seu web l'espai Estellés.

A l'Any Estellés s'havia avançat l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), mitjançant la inauguració, el 2012, de l'exposició «Vicent Andrés Estellés, cronista de records i esperances», que ha estat exhibida en algunes ciutats. Ara, el gran precedent podem trobar-lo en els nombrosos Sopar-Festa Estellés, que va inaugurar, l'any 2010, en uns pobles de la Ribera i l'Horta, l'escriptor Josep Lozano, tot imitant el Burns Supper, la iniciativa escocesa en honor del poeta nacional Robert Burns. Aquesta Festa Estellés, que combina l'àpat popular amb recitals poètics i altres iniciatives, en poc de temps ha assolit una projecció tan espectacular que enguany ha arribat a un centenar de municipis, algun dels quals de fora del País Valencià (al Cèntric Espai Cultural, del Prat de Llobregat, posem per cas).

Entre les diverses entitats i institucions que, ensems amb la dinàmica civil, han impulsat l'Any Estellés, convé remarcar —a banda de les esmentades EV i l'AVL— l'Institut d'Estudis Catalans —a través de les dues delegacions valencianes—, les universitats Estudi General i la Politècnica, totes dues de València, la d'Alacant i la Jaume I, de Castelló, així com nombrosos ajuntaments. Com a mostra del protagonisme que hi ha desplegat l'associacionisme civil, n'hi ha prou amb l'esment de la Societat Coral el Micalet, de València; Acció Cultural del País Valencià (ACPV); l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana; el Pont; Castelló per la Llengua; Xara, de la Poble del Duc; el Casal Obrer i Popular Francesc Santacatalina, de València; Rodonors Invictes, de Benicarló (vegeu *Estudis Romànics*, v. 33, 2011, p. 536-537); el Centre Cultural Castellut, de Castalla; l'associació teatral Paraules i Danses, de Burjassot; Arran la Plana o la Intersindical Valenciana. L'Any Estellés ha estat present arreu de la geografia valenciana, per exemple, a Sant Vicent del Raspeig, Alacant, Alcoi, Xixona, Benidorm, la Poble del Duc, Dénia, Xàtiva, Gandia, Sagunt, l'Elia, Burjassot, Llíria, Nàquera, València, Sagunt, Vila-real, Betxí, Castelló, Benicarló, Vinaròs, Morella, etc. Benlloc n'ha deixat un testimoni perpetu a l'interior del cementiri, mitjançant el monument que incorpora la reproducció de la «Cançó de bressol», del poemari *La nit*.

La commemoració estellesiana ha exhibit una diversitat admirable de formats, com ara espectacles («El cor tot ple de grills. Estellés pels 5 sentits», per La Rabera Eclèctica; «Bankabaret», per La Independent, d'Alcoi; «Estellés: de mà en mà», l'espectacle de Borja Penalba, músic, i Francesc

Anyó, actor; «T'ho dic sense acritud», d'Eugeni Alemany), concerts (a càrrec de la Unió Musical de Llúria, Pau Alabajos, Feliu Ventura, Pau Miquel Soler, Naia, Luís Vicent, Natxo Gironés o Cesk Freixas), trobades d'escriptors, tertúlies i itineraris literaris, conferències, tallers d'animació, projeccions (com el curtmetratge sobre Estellés, *Cos mortal*, de C. Chiner i T. Sendra). També van estar dedicats al nostre poeta el Correllengua 2013 i la 35a edició de l'Aplec dels Ports, tingut a Morella.

Notem, així mateix, la producció editorial que va suscitar l'Any Estellés: l'antologia en anglès, a càrrec de D. Keown, *Vicent Andrés Estellés. After the Classics*, John Benjamins; l'antologia bilingüe èuscar-català, a càrrec de Gerardo Markuleta, *Estellés euskaraz*, Paco Inclán; el recull de tres textos estellesians en prosa (1985-1987), *Animal de records (Memòries)*, Bromera; el conte infantil, de M. Alonso, *El somni de Vicent Andrés Estellés*, Ed. Germania; les auques i les unitats didàctiques sobre Estellés, publicades per ACPV i sobretot per EV; aquesta entitat, conjuntament amb la Universitat d'Alacant, elabora el magnífic projecte educatiu «Vicent Andrés Estellés, la veu del teu poble». Ara, la magna aportació a l'Any Estellés ha estat el volum col·lectiu, en el qual han col·laborat trenta estudiosos i crítics, sota la direcció de Vicent Salvador i Manuel Pérez Saldanya (ed.), *L'obra literària de Vicent Andrés Estellés. Gèneres, tradicions poètiques i estil*, editada per l'AVL. Finalment, la revista *Saó* havia dedicat a Andrés Estellés el núm. 376 (novembre de 2012); el diari *Mediterráneo*, de Castelló, li dedicava el suplement «Cuadernos», del 15 de setembre, i *Serra d'Or* publicava al núm. 642 (juny, 2013), p. 41-44, l'article de F. Viadel, «L'Any Estellés. Commemoració d'un poeta universal».

Definitivament, l'any 2013 ha constituït una magna celebració, de caràcter cívic i acadèmic alhora, en honor de V. Andrés Estellés, el gran poeta valencià que Burjassot, el seu poble, ha exhibit amb orgull, sota el guiatge de l'Ajuntament, tot al llarg de l'any.

Vicent PITARCH I ALMELA
Institut d'Estudis Catalans

Balanç de l'Any Espriu, 2013. — Institucionalment, l'Any Espriu es va originar en un Acord de Govern de la Generalitat de Catalunya, de 15 de maig de 2012, en què es proposava de celebrar el centenari del naixement de l'escriptor impulsant la relectura de la seva obra i l'actualització del seu llegat. L'esdeveniment va tenir, de fet, una envergadura i un impacte molt considerables, en el triple vessant institucional, civil i cultural, com es posa de manifest en la selecció de dades que s'exposen a continuació.

Es van organitzar 779 activitats, 739 de les quals a Catalunya i 40 a l'exterior. Van ser impulsades per més de 300 organitzacions diferents, entre institucions públiques i entitats i empreses privades. De les activitats realitzades a Catalunya de gener a desembre de 2013, 180 van ser organitzades per la Generalitat, 185 per entitats privades i 374 per Ajuntaments i Diputacions. Entre aquestes 739 activitats cal comptar 127 consistents en conferències, simposis i jornades, 119 exposicions, 84 activitats teatrals, 62 activitats musicals, 161 recitals de poesia, 26 presentacions de llibres, 43 tallers, 30 ofrenes i homenatges, 11 premis literaris. Són xifres importants, que suposen, entre altres coses, una alta participació popular, amb independència de la diversa envergadura i repercussió concreta que van poder tenir els actes corresponents en les 168 poblacions catalanes en què es van celebrar.

Tanmateix, l'activitat de l'Any Espriu que probablement va incidir en el públic en general d'una manera més àmplia i constant va ser l'anomenada "Frase del dia", consistent en la lectura i/o inserció diàries d'una citació d'Espriu, sovint no casualment adequada a la data en què apareixia, en diversos mitjans i suports de comunicació orals i escrits (com ara TVC, Catalunya Ràdio, Emissores de la Xarxa de Comunicació Local, TMB, FGC, El Punt Avui, Diari Ara, El Temps, Ràdio 4,